

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2021.19.10>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ

Єрмак Олександр Олександрович,
кандидат економічних наук

Статтю присвячено дослідженню сутності, особливостей і структури адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу, характеристик його складників, розробці пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання.

Встановлено, що проблеми адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу в наукових працях досліджувались фрагментарно, без комплексного підходу. Таким чином, глибоке дослідження проблем правового регулювання та практичної реалізації адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу набуває особливого змісту й актуальності.

Доведено, що проходження державної служби в правоохоронних органах наділено низкою особливостей, що насамперед пов'язано із характером правоохоронної сфери. Наголошено, що рівень урегулювання адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу визначає правове становище правоохоронної сфери в цілому, що, в свою чергу, зумовлює необхідність належного нормативного закріплення адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу.

Відокремлено два основних підходи до визначення поняття «адміністративно-правовий статус особи». Перший підхід полягає у розкритті сутності поняття «адміністративно-правовий статус» через характеристику його елементів (зокрема, прав і обов'язків, гарантій, законних інтересів, адміністративної правосуб'єктності). Згідно з іншим підходом, зміст адміністративно-правового статусу розглядається через компетенцію.

Запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правовий статус державного службовця правоохоронного органу», під яким слід розуміти сукупність прав та обов'язків, гарантій, закріплених нормами адміністративного права, положеннями, посадовими інструкціями, статутами державних службовців правоохоронних органів.

Основними елементами адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу визначені права, обов'язки, гарантії.

Ключові слова: державний службовець, правоохоронний орган, адміністративно-правовий статус, компетенція, повноваження, функції, державний захист, працівник, державна служба, гарантії.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF A CIVIL SERVANT OF A LAW ENFORCEMENT BODY

Yermak Oleksandr Oleksandrovysh,
Candidate of Economic Sciences

The article is devoted to the study of the essence, features and structure of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement agency, characteristics of its components, the development of proposals and recommendations for improving legal regulation.

It is established that the problems of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement body in scientific works were studied fragmentarily without a comprehensive approach. Thus, an in-depth analysis of the problems of legal regulation and practical implementation of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement agency acquires a special interest and relevance.

It is proved that civil service in law enforcement is endowed with a number of features, that is primarily related to the nature of law enforcement. The article emphasizes that the level of regulation of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement body determines the legal status of the law enforcement sphere as a whole that necessitates adequate statutory consolidation of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement body.

There are two main approaches to defining the concept of "administrative and legal status of the person". The first approach reveals the essence of the concept of "administrative and legal status" through characterizing its elements (including the rights and obligations, guarantees, legitimate interests, administrative legal personality). According to the second approach, the content of administrative and legal status is considered through competence.

The author's definition of the term "administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement agency" is proposed. It should be understood as a set of the rights and responsibilities, guarantees enshrined in administrative law, regulations, job descriptions, statutes for law enforcement officials. The rights, responsibilities, guarantees are defined as the main elements of the administrative and legal status of a civil servant of a law enforcement body.

Key words: civil servant, law enforcement body, administrative and legal status, competence, powers, functions, state protection, employee, civil service, guarantees.

Актуальність теми дослідження. Проблеми адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу в наукових працях досліджувались фрагментарно, без комплексного підходу. Тому поглиблене дослідження проблем правового регулювання та практичної реалізації адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу набуває особливого змісту й актуальності.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням питань, пов'язаних із адміністративно-правовим статусом окремих суб'єктів адміністративного права, займалися такі науковці, як В. Б. Авер'янов, А. М. Авторгов, Н. О. Армаш, Д. М. Бахрах, Ю. П. Битяк, Т. О. Гуржій, Є.В. Додін, Д. С. Каблов, С. Ф. Константінов, Л. В. Крупнова, У. І. Ляхович, В.В. Прокопенко та інші.

Однак із урахуванням постійних реорганізаційних процесів та в умовах оновлення національного законодавства аналіз адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу викликає потребу в додаткових дослідженнях.

Метою статті є дослідження сутності, особливостей та структури адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу, характеристики його складників.

Виклад основного матеріалу. Проходження державної служби в Україні наділено низкою особливостей. При цьому важливого значення набуває необхідність дослідження адміністративно - правового статусу державного службовця правоохоронного органу з огляду на небезпечний характер роботи, пов'язаний із специфікою правоохоронної діяльності. Крім того, проходження державної служби в правоохоронних органах обумовлено супроводженням додатковими гарантіями.

Можна говорити, що рівень врегулювання адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу визначає правове становище

правоохоронної сфери в цілому. Однак на нормативно-правовому рівні відсутнє визначення поняття «адміністративно-правовий статус державного службовця правоохоронного органу».

З метою розкриття сутності адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу, розроблення пропозицій щодо належного нормативного закріплення цього поняття зупинимось на визначенні наукових підходів щодо цього та інших похідних дефініцій, які зустрічаються в науковій літературі та в законодавстві, зокрема таких, як «адміністративно-правовий статус особи», «адміністративно-правовий статус керівників органів державної влади» та інших. Так, дослідження наукової літератури дозволяє виділити два основних підходи щодо визначення поняття «адміністративно-правовий статус особи». Перший підхід полягає в розкритті сутності поняття через характеристику його елементів. На думку Ю. П. Битяка, адміністративно-правовий статус громадянина є складовою частиною його загального статусу та встановлюється за обсягом і характером його адміністративної правосуб'єктності, якими є адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність [1, с. 58–59].

І.П. Голосніченко вказує, що зміст адміністративно-правового статусу особи становить комплекс її прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права, реалізація яких забезпечується певними гарантіями. Основою цього статусу є адміністративна правоздатність, під якою розуміють здатність мати права й виконувати обов'язки адміністративно-правового характеру [2, с. 198]. М.В. Вітрук вважає, що адміністративно-правовий статус становить сукупність прав, обов'язків і законних інтересів [3, с. 147]. У свою чергу, В.І. Новосьолов пропонує виділяти в структурі адміністративно-правового статусу адміністративну правосуб'єктність, права, обов'язки та право-обов'язки [4, с. 87].

Інша частина науковців розглядає зміст адміністративно-правового статусу через компетенцію [5, с. 33-34]. Відповідно до Директиви (ЄС) 2017/2397 Європейського Парламенту і Ради від 12.12.2017 р. про визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплаванні та про скасування директив Ради 91/672/ЄЕС та 96/50/ЄС, "компетенція" означає доведену здатність використовувати знання та навички, що їх вимагають встановлені стандарти задля належного виконання завдань, необхідних для експлуатації плавучих засобів внутрішнього плавання [6].

У національному законодавстві під терміном «компетенція» розуміють суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [7].

Н.О. Армаш вказує, що компетенція є одним із елементів змісту адміністративно-правового статусу посади керівника органу виконавчої влади. Зокрема, авторка виділяє в якості окремого виду адміністративно-правовий статус керівників органів державної влади, пропонуючи розуміти під цим поняттям здатність керівника виступати суб'єктом правовідносин від імені органу виконавчої влади в різних галузях права. Н.О. Армаш наголошує, що правосуб'єктність керівника органу виконавчої влади виникає з моменту призначення його на цю посаду та закінчується зі звільненням особи з посади керівника органу виконавчої влади.

Адміністративно-правовий статус посади керівника органу виконавчої влади в розумінні авторки - це поняття, зміст якого завжди виражається в сукупності нормативно визначених прав та обов'язків, характеризується специфічним обов'язком нести відповідальність у зв'язку з виконанням своїх повноважень та становищем посади керівника в системі управління. Виходячи з вищезазначеного, елементами змісту адміністративно-правового статусу посади керівника органу виконавчої влади є:

- 1) становище посади керівника в системі управління;
- 2) компетенція (сукупність юридично встановлених прав та обов'язків органу виконавчої влади або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій);
- 3) обов'язок нести юридичну відповідальність за результатами виконання своїх повноважень [8, с. 5-6; 9].

Вищезазначений огляд теоретичних підходів дозволяє говорити, що погляди науковців до структурних елементів адміністративно-правового статусу різняться в залежності від виду суб'єкта з таким статусом.

О.М. Гумін та Є.В. Пряхіна дійшли висновків про те, що, не дивлячись на широкий спектр поглядів, майже всі науковці виділяють у складі адміністративно-правового статусу особи права та обов'язки, але відносно решти елементів їхні позиції різняться. На думку науковців, структура правового статусу особи відрізняється від структури його адміністративно-правового статусу характером відносин, які обмежені адміністративно-правовим регулюванням, тобто вони виникають, закріплюються й розвиваються за допомогою використання норм адміністративного права та в межах відносин, в яких одним із суб'єктів є орган публічної влади [5, с. 33-34].

Таким чином, можна запропонувати визначення поняття «адміністративно-правовий статус державного службовця правоохоронного органу», під яким слід розуміти сукупність прав і обов'язків, гарантій, закріплених за державними службовцями правоохоронних органів нормами адміністративного права, положеннями, посадовими інструкціями, статутами.

До головних елементів адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу можна віднести права, обов'язки, гарантії. Окрім цього видається можливим дослідження адміністративно-правового статусу державних службовців правоохоронних органів через призму їх компетенції, яку слід розпочинати з характеристики функціонального призначення. Загалом категорія «функція» відображає характеристику спрямування діяльності конкретного суб'єкта та відображає зміст цієї діяльності [10, с. 152].

На думку В.О. Котюк, поняття «функції держави» розкривається як основні напрями діяльності держави із забезпечення потреб та інтересів суспільства [11, с. 14].

Дещо інше тлумачення правової категорії «функція» надає П.М. Рабінович, вважаючи її як напрямки діяльності, в яких простежується соціальна сутність держави та її призначення [12, с. 41].

Заслугує на увагу також визначення терміну «функції», запропоноване О.А. Марущак: функції – це динамічні, властиві конкретному історичному етапу основні напрямки діяльності держави, що відображають її сутність і соціальне призначення, спрямовані на реалізацію управління суспільством [13, с. 18].

Головні функції державних службовців правоохоронних органів закріплено положеннями, посадовими інструкціями, статутами, Законом України «Про державну службу», спеціальним законодавством.

Висновки. У результаті проведеного аналізу теоретичних доробок у галузі адміністративного права та національного законодавства можна зробити висновки про те, що під поняттям «адміністративно-правовий статус державного службовця правоохоронного органу» можна розуміти сукупність прав і обов'язків, гарантій, закріплених за державними службовцями правоохоронних органів нормами адміністративного права, положеннями, посадовими інструкціями, статутами. При цьому не всі права, закріплені в законодавстві, характеризують адміністративно-правовий статус. До них відносяться лише передбачені нормами адміністративного права.

До основних елементів адміністративно-правового статусу державного службовця правоохоронного органу можна віднести права, обов'язки, гарантії.

Визначено за необхідне закріпити поняття «адміністративно-правовий статус державного службовця правоохоронного органу» на нормативному рівні.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2-х томах: Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юридична думка, 2004. 584 с.
3. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе. М., 1979. 229 с.
4. Новоселов В. И. Правовое положение граждан в советском государственном управлении. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 1976. 216 с.
5. Гумін О.М., Пряхін Є.В. Адміністративно-правовий статус особи: поняття та структура. *Наше право* № 5, 2014 р. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2014_5_7.pdf
6. Директива (ЄС) 2017/2397 Європейського Парламенту і Ради від 12 грудня 2017 року про визнання професійних кваліфікацій у внутрішньому судноплавстві та про скасування директив Ради 91/672/ЄЕС та 96/50/ЄС : Міжнародний документ від 12.12.2017 р. № 2017/2397 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-17/ed20171212#n96
7. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти : постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF/ed20110510/find?text=%CA%EE%EC%EF%E5%F2%E5%ED%F6%B3%FF#Text>
8. Армаш Н.О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : автореф. дис...д-ра юрид. наук : 12.00.07; Інс. держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 15 с.
9. Шестаков Сергій Володимирович. Адміністративно-правовий статус працівника міліції : автореф. дис...канд. юр. наук : 12.00.07; Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2013. 15 с.
10. Пиголкин А.С., Головистикова А.Н., Дмитриев Ю.А. Теория государства и права: учебник; под ред. А.С. Пиголкина, Ю.А. Дмитриева. 2-е изд., перераб. и допол. Москва: Высш. образование, 2008. 743 с.
11. Котюк В.О. Основы держави і права: навч. посіб. для абітурієнтів, студентів, учнів середніх шкіл і ліцеїв. Київ: Вентурі, 1997. 224 с.
12. Рабінович П.М. Основы загальної теорії права та держави: навч. посіб. 6-те вид. Харків: Консум, 2002. 160 с.
13. Марущак О.А. Функції держави: визначення поняття. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2019. № 3 (65). С. 17-21.